

Начало > Съдебни процедури > Граждански дела > Съдът на коя държава е компетентен? Съдът на коя държава е компетентен?

Германия

Международната компетентност на германските съдилища се определя или съгласно съответните правни актове на Европейския съюз, или чрез автономно международно гражданско процесуално право, което включва също международни конвенции. Въпросникът обхваща само въпроси, свързани с националната компетентност.

1 До кой съд трябва да се подаде исковата молба — до обикновен граждански съд или до специализиран съд (напр. съд по трудовоправни спорове)?

В Германия има две различни системи от съдилища за граждански спорове — гражданските съдилища (*Zivilgerichte*) и съдилищата по трудовоправни спорове (*Arbeitsgerichte*).

Съдилищата по трудовоправни спорове са компетентни по отношение на всички граждански спорове между служители и работодатели и спорове между социални партньори. Другите отговорности на съдилищата по трудовоправни спорове произтичат от членове 2 и 2а от Закона за съдилищата по трудовоправни спорове (*Arbeitsgerichtsgesetz, ArbGG*). Съгласно член 5, параграф 1, второ изречение от Закона за съдилищата по трудовоправни спорове последните са компетентни и по спорове между лица, намиращи се в сходно положение с това на служители, и техните клиенти. Всички други граждански спорове са подсъдни на гражданските съдилища, които са част от съдилищата с обща компетентност.

2 Ако компетентни са обикновените граждански съдилища (т.е. те са съдилищата, които разглеждат съответния вид казус), как може да се разбере до кой от тях трябва да бъде подадена исковата молба?

2.1 Има ли разлика между по-нисшестоящите и по-висшестоящите обикновени граждански съдилища (напр. районните съдилища като по-нисшестоящи съдилища и окръжните съдилища като по-висшестоящи такива) и ако да, кой от тях е компетентен по моя казус?

Гражданските съдилища от първа инстанция са местните съдилища (*Amtsgerichte*) и регионалните съдилища (*Landgerichte*).

1. Местните съдилища най-общо са компетентни да разглеждат граждански спорове, ако цената на иска не надвишава 5000 EUR и ако регионалният съд не разполага с изключителна компетентност (член 23, № 1 от Закона за устройство на съдилищата (*Gerichtsverfassungsgesetz, GVG*)).

Местните съдилища имат също така изключителна компетентност в следните случаи, независимо от цената на иска (членове 23 и 23а от Закона за устройство на съдилищата).

Местните съдилища са компетентни да разглеждат спорове относно икове, произтичащи от договори за наем на жилища, или относно наличието на такива договори за наем (член 23, № 2, буква а) от Закона).

Освен това местните съдилища разполагат с изключителна компетентност по семейни дела и обикновено по въпроси, свързани с охранителните производства (член 23а, параграф 1, първо изречение, № 1 и 2).

Местните съдилища имат също така изключителна компетентност по други въпроси, произтичащи от член 23, № 2, букви b—d) и g) от Закона за устройство на съдилищата.

2. Регионалните съдилища са компетентни на първа инстанция по отношение на всички граждански спорове, които не са предоставени за разглеждане на местните съдилища. Това са предимно дела, при които цената на иска надвишава 5000 EUR.

Съгласно член 71, параграф 2 от Закона регионалните съдилища имат по-специално изключителна компетентност, независимо от цената на иска:

- по икове срещу данъчните органи, които се основават на законодателството за държавната служба,
- по икове, които се основават на неверни, подвеждащи публични оповестявания във връзка с капиталовия пазар или на пропуски да се направи такова оповестяване, на използването на неверни и подвеждащи публични оповестявания във връзка с капиталовия пазар или на пропуски да се информира обществеността, че подобни публични оповестявания във връзка с капиталовия пазар са неверни или подвеждащи,
- по спорове, засягащи правото на купувача да поръчва, и произтичащата от това претенция на изпълнителя за коригиране на възнаграждението за договори за строителство по смисъла на член 650а от Гражданския кодекс (*Bürgerliches Gesetzbuch, BGB*),
- и по икове, свързани с отговорността на длъжностните лица.

Регионалните съдилища могат да създават търговски отделения (член 93 от Закона за устройство на съдилищата). Тяхната компетентност, наред с другото, обхваща гражданскоправни икове срещу предприятия и спорове съгласно правото, уреждащо чекове или менителници. Член 95 от Закона за устройство на съдилищата включва изчерпателен списък на компетентността на търговските отделения. За да може въпросът да бъде разгледан от търговското отделение, ищецът трябва да посочат това в искова молба (член 96, параграф 1 от Закона).

2.2 Териториална компетентност (съдът в град А или съдът в град Б е компетентен по моя казус?)

2.2.1 Основни правила за териториалната компетентност

В Германия общото правило за определяне на компетентност в Гражданския процесуален кодекс (*Zivilprozessordnung, ZPO*) (членове 12—18) е, че териториалната компетентност се определя по местожителство на ответника. Ако дадено лице няма постоянно местопребиваване, за определящо се взема мястото на престой в Германия, а ако няма такова известно място — неговото последно постоянно местопребиваване (член 16 от ZPO). В случай на юридическо лице териториалната компетентност се определя от мястото на неговото седалище (член 17 от ZPO).

2.2.2 Изключения от основните правила

2.2.2.1 Кога може да се избира между съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило) и друг съд?

По отношение на определени видове икове ищецът може като алтернатива да реши да избере специална, а не изключителна компетентност, различна от тази, в чиито рамки живее ответникът. Примерите за това са следните:

* Спорове, произтичащи от договорно отношение, и спорове относно съществуването на даден договор могат също така да се разглеждат от съда, в чиито район се намира мястото, където трябва да се изпълни оспорваното задължение (специална компетентност на мястото на изпълнение, член 29, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). Дадено споразумение относно мястото на изпълнение е от значение за процесуалните цели само ако договарящите се страни принадлежат към една и съща категория лица, които са упълномощени да сключват споразумения за избор на съд съгласно член 38, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс, вж. точка 2.2.2.3.

Терминът „договорно отношение“ включва всички договори, които се уреждат от облигационното право, независимо от вида на задължението. Когато са компетентни съдилищата по трудовоправни спорове, разпоредбата се прилага с необходимите промени.

* По отношение на искове, произтичащи от гражданска отговорност за неправомерни действия, е компетентен също съдът, в чийто район е извършено действието (член 32 от Гражданския процесуален кодекс).

* Съгласно член 20 от Закона за движение по пътищата (*Straßenverkehrsgesetz, StVG*), съдът, в чийто район е настъпило вредоносното събитие, т.е. пътното произшествие, също е компетентен за искове, които се основават на посочения закон.

* Жертвата на престъпно деяние може да подаде в хода на наказателно производство искиви молби за претендиране на финансови вземания, произтичащи за нея от престъпното деяние, в съда, в който е било предявено обвинението (присъединяване към наказателно производство съгласно членове 403 и 404 от Наказателно-процесуалния кодекс (*Strafprozessordnung, StPO*)).

* Що се отнася до бракоразводни дела, териториалната компетентност се урежда в член 122 от Закон за производството по семейноправни спорове и за охранителните производства (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, FamFG*). Съответно териториалната компетентност принадлежи единствено на съда по семейни въпроси (*Familiengericht*, поделение на местния съд), в чийто район се намира обичайното местопребиваване на единия от съпрузите и на всички непълнолетни деца на двойката (което означава действителният център на техния живот). Ако към момента, когато производството става висящо, т.е. към момента на връчване на исковата молба, не е имало такова обичайно местопребиваване заедно с всички непълнолетни деца на двойката, компетентен е единствено съдът по семейни въпроси, в чийто район пребивава обичайно единият от съпрузите заедно с някои от непълнолетните деца на двойката, при условие че нито едно от децата на двойката не пребивава обичайно при другия съпруг.

Ако това не установява компетентност, компетентен е единствено съдът по семейни въпроси, в чийто район се е намирало последното съвместно обичайно местопребиваване на съпрузите, ако обичайното местопребиваване на единия от тях все още е там в момента, когато производството става висящо (вж. по-горе). Ако и това не е приложимо, критерий е обичайното местопребиваване на ответната страна, освен ако тя няма местопребиваване в Германия. В този случай критерий е обичайното местопребиваване на ищеца.

Ако това също не установява компетентност, компетентен е единствено съдът по семейни въпроси към местния съд на район Берлин-Шьонеберг.

* Териториалната компетентност при спорове за издръжка се урежда от член 232 от Закона за производството по семейноправни спорове и за охранителните производства. Съдът, в който дела, свързани със семейни въпроси са висящи или са били висящи на първа инстанция, е компетентен по отношение на издръжката на съпрузите и децата, докато тези дела са все още висящи.

Ако дело, свързано със семейни въпроси, вече не е висящо, компетентен по отношение на дела за издръжка на непълнолетно дете или дете на близка възраст е единствено съдът, в чийто район се намира обичайното местопребиваване на детето или на родителя, който е упълномощен да действа от името на непълнолетното дете. Това не се прилага, в случай че обичайното местопребиваване на детето или на родителя е в чужбина. По отношение на всички други дела за издръжка (издръжка на съпрузи или деца, която не е обхваната от горепосочените разпоредби, но и издръжка на внуци, родители или самотни майки) продължават да са приложими общите разпоредби, т.е. предимство има обичайното местопребиваване на ответната страна. За някои определени дела е налице и избор на компетентност съгласно член 232, параграф 3, второ изречение от Закона за производството по семейноправни спорове и за охранителните производства.

* В производства, свързани с родителската отговорност или правото на лични отношения, се прилагат посочените по-горе съгласно член 152 от Закона, т.е. ако производството е висящо поради прекратяването на брака, е компетентен същият съд. Ако няма висящи производства по брачни дела, критерият е обичайното местопребиваване на детето. Референтната дата за определяне на компетентността е датата, на която е сезиран съдът.

2.2.2.2 Кога трябва да се избере съд, различен от съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило)?

Когато даден закон изрично гласи, че компетентността на даден съд е изключителна, този закон е с предимство пред всички други видове компетентност, т.е. производството може (допустимо е) да се образува единствено в съда с изключителна компетентност. Изключителната компетентност на даден съд произтича главно от Гражданския процесуален кодекс, но също и в резултат на специални закони (например член 122 от Закон за производството по семейноправни спорове и за охранителните производства).

Ако производството се отнася до права върху земя и подобни на тези права (например наследствено право на строеж), изключителната компетентност в някои случаи принадлежи на съда, в чийто район се намира недвижимото имущество; това се отнася до производства, свързани със собственост или тежести върху недвижимото имущество, спорове за освобождаване от такива тежести, посесорни искове, погранични спорове и искове за подялба на недвижим имот (член 24 от Гражданския процесуален кодекс).

При спорове, произтичащи от договори за наем или договори за отдаване под наем на помещения или съществуването на такива споразумения, компетентен е единствено съдът, в чийто район се намират наетите или отдадените под наем помещения (член 29а, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). Тази разпоредба обаче не се прилага за отдаване под наем на жилищни помещения за временно ползване (ваканционни жилища, хотелски стаи и т.н.), обзаведени помещения за индивидуални наематели или къщи и помещения за служебни задължения (член 29а, параграф 2).

Ако срещу собственик на завод, разположен в Германия, е образувано производство, в рамките на което е предявен иск за обезщетение за причинени вреди в резултат на въздействие върху околната среда, изключителната компетентност принадлежи на съда, в чийто район е причинено въздействието върху околната среда от завода (член 32а).

В случай на производство за обезщетение поради неверни или подвеждащи публични оповестявания във връзка с капиталовия пазар или пропуски да бъдат направени такива оповестявания пред обществеността, или за изпълнение на договор, основан на предложение съгласно Закона за закупуване и придобиване на ценни книжа (*Wertpapiererwerbs- und Übernahmegesetz*), съдът с изключителна компетентност се определя от местопребиваването на седалището на съответния емитент, на съответния предложител на други капиталови инвестиции или на целевото дружество, където това седалище се намира в Германия, и жалбата е насочена, най-малко наред с другите, срещу емитента, предложителя или целевото дружество (член 32b).

При производство за събиране на дългове (посредством използване на процедура за заповед за плащане (*Mahnverfahren*), компетентен е единствено местният съд с обща компетентност за ищеца, с други думи, съдът по местопребиваването на ищеца, или в случай на юридически лица — тяхното седалище (член 689, параграф 2, първо изречение от Гражданския процесуален кодекс). Ако ищецът няма общо място на компетентност в Германия, е компетентен единствено местният съд в район Вединг в Берлин. Това се прилага дори в друго законодателство да е посочена различна изключителна компетентност.

При изпълнителни производства изключителната компетентност е на местния съд, в чийто район се извършва или се е извършило принудителното изпълнение (член 764, параграф 2 и член 802 от Гражданския процесуален кодекс). В случай на принудително изпълнение на вземания и други права на собственост е компетентен местният съд по местопребиваване на длъжника (член 828, параграф 2). В случай на принудителна публична продажба или принудително управление на земя, изключителната териториална компетентност принадлежи на местния съд,

в чийто район се намира земята (член 1, параграф 1 и член 146 от Закона за принудителната продажба и управление (*Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung (ZVG)*) и членове 802 и 869 от Гражданския процесуален кодекс).

Ако трета страна твърди, че притежава право на собственост, предотвратяващо разпореждането с вещ, подлежаща на принудително изпълнение, компетентен е единствено съдът, в чийто район се извършва принудително изпълнение (член 771 от Гражданския процесуален кодекс).

Когато дадено задължение може да бъде изпълнено единствено от длъжника, първоинстанционният съд, разглеждащ делото по същество е компетентен да наложи принудително изпълнение, независимо дали става дума за задължение за извършване на определено действие, задължение за допускане на извършването на действие или задължение за бездействие (членове 894, 895, 888, 890 от Гражданския процесуален кодекс). Първоинстанционният съд, разглеждащ делото по същество, е компетентен и по дела, произтичащи от възражение срещу установената а решение претенция (член 767 от Гражданския процесуален кодекс).

2.2.2.3 Могат ли страните сами да определят за компетентен съд, който при други обстоятелства не би бил компетентен?

а) споразумения

В Гражданския процесуален кодекс се предвижда възможността за споразумения за избор на съд. Съгласно член 38, параграф 1 от Кодекса съд от първа инстанция, който сам по себе си не е компетентен, може да придобие компетентност в резултат на изрично или конклюдентно споразумение между страните, ако страните са предприятия, публичноправни правни субекти или публичноправни специални фондове. Конкретен съд от първа инстанция може също да разполага с компетентност, ако поне една от договарящите страни не попада в рамките на общата компетентност на който и да е съд в Германия (член 38, параграф 2 от Гражданския процесуален кодекс). В последния случай споразумението трябва да се изготви в писмена форма или да бъде потвърдено в писмен вид, ако се изготвя устно. Ако една от страните попада в рамките на общата компетентност на някое от съдилищата в Германия, във всяка клауза за избор на съд трябва, доколкото това засяга Германия, да се посочва съдът или специалният съд, който е компетентен по делото.

Съгласно член 38, параграф 3 от Гражданския процесуален кодекс споразумение за избор на съд е допустимо единствено ако е било сключено изрично и в писмена форма след възникването на спора или ако е включена възможността за бъдеща промяна на адреса или обичайното пребиваване в чужбина на ответника след сключването на договора, или ако адресът или обичайното пребиваване не са били известни към момента на образуване на производството.

Споразумението за избор на съд трябва винаги да се отнася до конкретно правоотношение и произтичащ от него правен спор; в противен случай то е недействително (член 40, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс). Споразумението за избор на съд е недопустимо и ако е свързано с нефинансови вземания, които се разглеждат от местния съд, независимо от стойността на предмета на спора. Не е възможно да се сключи споразумение за избор на съд, ако по закон е установена изключителна компетентност (член 40, параграф 2).

Действително споразумение за избор на съд е обвързващо за съдилищата; въпросът дали е била договорена изключителна компетентност, зависи от текста на споразумението.

б) Липса на оспорване на компетентност

Съд от първа инстанция може да бъде компетентен и ако ответникът изложи устно съображенията по главния иск, без да оспорва липсата на компетентност (член 39 от Гражданския процесуален кодекс). По производство пред местните съдилища тази правна последица произтича само ако съдът е обърнал внимание на този въпрос (член 504).

Компетентност обаче не може да бъде предоставена по липса на оспорване на компетентност по главния иск, ако споразумението за избор на съд бъде прието за недопустимо (вж. по-горе нефинансови спорове и изключителна компетентност).

3 Когато компетентни са специализираните съдилища, как може да се разбере кой съд следва да бъде сезиран?

Особености възникват в резултат на специалната компетентност на съда по трудовоправни спорове не само по отношение на оперативната компетентност съгласно членове 2—3 от Закона за съдилищата по трудовоправни спорове (*Arbeitsgerichtsgesetz, ArbGG*).

Особености трябва да се отбелязват и от гледна точка на териториалната компетентност. По отношение на производства, водещи до решение по смисъла на член 2 от Закона за съдилищата по трудовоправни спорове, най-напред се прави позоваване на общите правила на Гражданския процесуален кодекс съгласно членове 12—40 (член 46, параграф 1 от Кодекса). В член 48, параграф 1а от Закона за съдилищата по трудовоправни спорове обаче се определя специален район на компетентност (вж. 2.2.2.1) на съдилищата по месторабота, пред които също могат да се предявят искове. Общите правила, представени във въпрос 2, се прилагат за споразумения за компетентност. Следва да се отбележи обаче, че при някои спорове социалните партньори имат право съгласно член 48, параграф 2 от Закона да определят компетентността на съда, който сам по себе си няма териториална компетентност, без да се спазва член 38, параграфи 2 и 3 от Кодекса.

По отношение на производство, водещо до определение по смисъла на член 2а от Закона за съдилищата по трудовоправни спорове, в член 82, параграф 1 от Закона се предвижда изключителната компетентност на мястото на дейност или седалището на предприятието.

Последна актуализация: 31/07/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.